Список літератури:
1. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія. За ред. А. Колодного і Б. Лобовика. – К., 1996. – 860 с.
2. Яроцький П. Л. Релігієзнавство: сучасні релігійні процеси у світі і в Україні. Підручник. – К., 2013. – 645 с.
3. Релігія у контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. За ред. Л.Филипович. – К., 2009. – 147 с.
4. Релігія і Церква в суспільних реаліях України. Спецвипуск «Релігійної панорами». За редакції і авторства А. Колодного. – К., 2006. – 278 с.
5. Бабій М.Ю. Свобода совісті та свобода релігії: теоретичний аспект / М. Ю. Бабій // Софія. – 2014. – № 2. – С. 10-14.
6. Арсен Річинський і сучасний стан духовного поступу українського народу. Наук.збірник. За ред. А. Колодного і П. Мазура. – К. – Кременець, 2011. – 432 с.
7. Релігієзнавча наука України років незалежності. Колект. монографія. За ред. А Колодного. – К., 2010. – 208 с.

Демідко О. О.
аспірант кафедри культурології та інформаційної діяльності
Маріупольський державний університет
м. Маріуполь, Донецька область, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ГАСТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕАТРАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ У М. МАРІУПОЛЬ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Висвітлення регіональних традицій театрального мистецтва залишається невичерпним об’єктом для дослідження духовної культури суспільства. На сьогоднішній день театральне життя Північного Приазов’я не вивчене як самобутній художній феномен, вимагає осмислення з позицій розуміння його як культурної цілісності. Відсутність комплексного історичного та культурологічного дослідження з обраної теми дозволяє констатувати актуальність і необхідність глибоких мистецтвознавчих досліджень, присвячених театральному життю Маріуполя. Дослідження внеску приїжджих труп в розвиток і становлення театральної культури Маріуполя здійснювалося в основному завдяки збереженим афішам і засобам масової інформації.

На початку ХХ ст. підвищилося ідейне і просвітницьке значення сцени провінційних театрів. Театральна сцена була не тільки центром громадського життя міст Північного Приазов’я, але й своєрідним клубом, де зустрічалися мешканці міст незалежно від різниці в соціальній приналежності. Разом з тим театральні заклади виконували освітню функцію, часом більш ефективно, ніж бібліотеки та лекції. У Маріуполі вистави йшли на кількох сценах. Новий господар Концертного залу І. Уваров називав свій театр «Ренесанс», «Гротеск», «Прогрес», але для всіх маріупольців він зберігав свою першу назву і залишався «зимовим». Якщо в театрі Уварова завжди виступала російська трупа, то в театрі братів Яковенків –

українська [8, с. 274]. Драматичні спектаклі, концерти оперних співаків влаштовувалися у концертному залі готелю «Континенталь», у Народному домі на заводі «Нікополь», у залі Маріупольського громадського зібрання [4, с. 128]. Водночас театральні вистави успішно проходили на сценах кінематографічних театрів «Гігант» і «Колізей». Функціонування в Маріуполі декількох театральних сцен створювало умови для формування театральних сезонів, приїзду гастролерів, а також розвитку місцевих аматорських колективів.

Влітку 1903 р. місцеві глядачі побачили вистави «Міщани» і «На дні», які представила трупа російських драматичних артистів під управлінням Л. Шільдкрета за участю відомої актриси Є. Горєвої. У Маріуполі, як і в усій Російській імперії, горьківські п'єси стали подією не тільки театральною, але й суспільно-політичною. Про їхній успіх свідчить і той факт, що п'єса «На дні» дала збір, який вдвічі перевищував звичайний – понад 400 рублів (як, правило, трупа отримувала за спектакль від 75 до 200 рублів). Ці гастролі стали помітним явищем в історії місцевого театру і надовго запам'яталися мешканцям Маріуполя [8, с. 221].

Становище театру в Маріуполі багато в чому визначалося політикою міської адміністрації. Так, навесні 1904 р. міська дума Маріуполя орендувала у І. Уварова Зимовий театр на 6 років. Власник театру отримував від міста щорічно 2 тис. руб. орендної плати, але повинен був перебудувати і поліпшити концертний зал. Влітку І. Уваров міг користуватися театром на свій розсуд, а взимку ним розпоряджалося місто [8, с. 223]. Це притягувало в Маріуполь чимало цікавих театральних труп, мешканці міста могли ознайомитися з різноманітними театральними об'єднаннями, в яких брали участь талановиті українські, російські та іноземні актори.

У травні 1906 р. Маріуполь відвідали з оперним турне відомі артисти імператорських театрів Н. Єрмоленко-Южина і Д. Южин. Видатний співак Д. Южин дитинство провів у Маріуполі, тому не міг не виступити в рідному місті. Маріупольці отримали задоволення від талановитої гри свого земляка. Спокушена в театральному мистецтві маріупольська публіка високо оцінила і феноменально красивий голос Н. Єрмоленко-Южиної – драматичне сопрано, яким вона бездоганно володіла. Вистави російською мовою: «Туга», «Фауст», «Євгеній Онєгін», «Вертер», «Пікова дама» принесли нечуваний раніше прибуток – понад дві тисячі рублів [1, с. 2]. Театр сповна відчув, що таке аншлаг і буря овацій. Приїзд солістів Большого театру в Маріуполь був сенсацією і незабутньою подією в культурному житті міста. «Художня опера Д. Южина» приїздила до Маріуполя й у 1911 та 1914 роках і виступала у місті з великим успіхом. Відомо, що 21 липня 1911 р. у Маріуполі звучала опера Дж. Пуччіні «Туга» у виконанні артистів під управлінням та за участю Д. Южина [4, с. 128].

1 травня 1908 р. дирекція та режисура В. Мейєрхольда і Р. Унгерна вперше представила в Маріуполі останню новинку сучасної літератури, відомого автора К. Гамсуна «У царських врат». У репертуарі трупи були класичні п'єси Г. Ібсена, К. Гамсуна, Г. Гауптмана. У числі інших на гастролях була поставлена п'єса О. Блока «Балаганчик». Декорації замінили легкі заставки і ширми, що переміщувалися по сцені при піднятому завісі [8, с. 228].

Влітку 1908 р. антрепренер М. Кононенко запросив М. Кропивницького приїхати в Маріуполь. Марко Лукич дав свою згоду. У міській газеті «Мариупольская жизнь» повідомлялося, що М. Кропивницький приїздить на гастролі і, що він виступить в ролі Виборного («Наталка-Полтавка»), Карася («Запорожці за Дунаєм»), а у виставі «Доки сонце зійде – роса очі виїсть» зіграє одразу дві ролі – колишнього селянина-кріпака Максима *Хвортуни* й поміщика *Воронова*. Вистави мали проходити у приміщенні театру братів Яковенків і всі квитки були негайно розкуплені. Неперевершений майстер сцени цілковито виправдав очікування публіки, яка постійно щиро нагороджувала гру М. Кропивницького бурхливими оплесками, що переходили в овації. Спектаклі пройшли при переповнених залах [8, с. 205]. Через репертуар «батько української сцени» показував глядачеві реалістичну правду дійсності, розкривав соціальні пороки і протиріччя тогочасного життя, чим завоював у Маріуполі безліч прихильників. Крім запланованих трьох виступів, артист погодився взяти участь ще в двох спектаклях. На закінчення гастролей 19 серпня 1908 р. пройшов блискучий бенефіс М. Кропивницького у спектаклі «Глитай, або ж Павук».

Заїжджі трупи мандрівних театрів почали з'являтися в регіоні дедалі частіше. Маріупольській публіці повідомлялося про прибуття в місто «трупи російської драми і комедії дирекції Є. Махоткіна», «української трупи під управлінням Л. Сабініна» [4, с. 128]. На початку січня 1912 р. в Маріуполі виступила Харківська фарсово-опереткова трупа дирекції Б. Бродерова на чолі з режисером Ф. Шостатським, яка представила оперети («Таємниці нашого міста» В. Валентинова і «Граф Люксембург» Ф. Легар) та фарси («Лагодження чоловіків і жінок» і «Країна, де немає чоловіків»). Поряд з цим уперше в Маріуполі була поставлена драма Я. Гордіна «По той бік океану (Крейцерова соната)» [5].

Несподіванкою для маріупольців стали гастролі алжирської актриси Галіми у квітні 1912 р. Вона виконала кілька вокальних номерів, причому своїм унікальним голосом імітувала гру на флейті окарина. Виконавиця дуже майстерно представила бездоганну імітацію інструментальної музики. Проте публіці найбільше сподобалися виконані чарівною Галімою танці, особливо національний алжирський танець, в якому актриса продемонструвала вельми своєрідну граціозність і пластику. Виступ пані Галіми вразив театральних глядачів міста своєю оригінальністю. У грудні 1912 р. маріупольці в театрі Уварова щиро вітали трупу імператорського театру з Токіо, який привіз виставу «Прислуга Отаке». Особливо вразила своєю грою японська актриса пані Ганако. Гастрольні тури все частіше радували шанувальників Мельпомени в Приазов'ї і у кінці 1912 р. італійська трупа Гонсалеца у театрі Уварова познайомила маріупольців з класичним оперним репертуаром [2, с. 1].

Влітку 1913 р. відбулися гастролі Н. Гондатті та М. Дальського. Для своїх гастролей в Маріуполі Н. Гондатті обрала три кращих п'єси свого репертуару. Найбільше вразила гра актриси у відомій п'єсі Г. Зудермана «Серед квітів», де вона постала в образі головної героїні Теї. 3 серпня у драмі А. Стріндберга «Батько» виступив російський актор М. Дальський. Маріупольський рецензент Бета зазначав, що «прекрасне, багате нюансами, художнє виконання головної ролі М. Дальським було оцінено публікою, дружньо, з ентузіазмом аплодували гаст-

ролеру. Таке художнє виконання рідко доводиться нам дивитися тут в провінції» [3, с. 2].

Пізніше, у 1918 р., у Маріуполі було відкрито театр в Олександрівському парку, хоча в цей час у місті не було постійної театральної трупи, а працювали, в основному, приїжджі колективи. Деякі з них, як наприклад, трупа В. Барського, виступали в Маріуполі майже щороку. У репертуар цієї трупи входили: класичні твори В. Шекспіра, Ф. Шиллера, М. Лермонтова, комедії («Поташ і Перламутр»), водевілі, драми («Нове життя», «Ланцюги», «Розбійники», «Крила зв'язані») та п'єси історичної тематики. Важливою подією у культурному житті регіону став гастрольний візит 24 жовтня 1918 р. видатних акторів німого кіно В. Холодної та О. Рунича [4, с. 175].

Протягом жовтня 1927 р. маріупольці мали можливість відвідати московську оперу під управлінням В. Канєвського. Головний режисер Є. Кончевський та диригент В. Каппоні представили опери «Русалка» та «Борис Годунов» [6]. 8 квітня 1928 р. розпочалися гастролі Київської опери. На сцені Зимового театру артисти представили всесвітньо відомі опери «Травіата» та «Пікова дама» [7].

Таким чином, на початку XX ст. у Маріуполі часто виступали українські, російські та іноземні приїжджі колективи, кращі оперні трупи, що сприяло популяризації та збагаченню театральної культури міста. Вдумлива режисура, професійна робота видатних виконавців ролей, майстерно виконане художнє оформлення забезпечили виставам успіх у глядачів. Водночас виступи відомих гастролерів посприяли вихованню у театральних працівників і глядачів Маріуполя високих стандартів художнього сприйняття, що, безперечно, вплинуло на подальше підвищення професіоналізму та збагачення репертуару місцевих театрів.

Список літератури:

1. Мариупольская жизнь. – 1906. – 14 (01) мая. – С. 2.
2. Мариупольская жизнь. – 1912. – 29 (16) декабря. – С. 1.
3. Мариупольская жизнь. – 1913. – 23 (10) августа. – С. 2.
4. Мариуполь и его окрестности: взгляд из XXI века: / Р. П. Божко, Т. Ю. Були, Н. Н. Гашененко и др. – Мариуполь: «Рената», 2008. – 428 с.
5. Маріупольський краєзнавчий музей. – МКМ – КП 8393 1235-К – Л. –1-1 об.
6. Маріупольський краєзнавчий музей. – МКМ – КП 8177 1155-К – Л. –1-1 об.
7. Маріупольський краєзнавчий музей. – МКМ – КП 8178 1156-К – Л. –1-1 об.
8. Яруцкий Л. Д. Мариупольская старина: Рассказы краеведа / Л. Д. Яруцкий. – Москва: Советский писатель, 1991. – 432 с.

Громадська організація
«Львівська фундація суспільних наук»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

учасників міжнародної

науково-практичної конференції

«РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВПЛИВУ СУСПІЛЬНИХ НАУК НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ»

26-27 лютого 2016 р.

Львів
2016

ББК 6я43
УДК 30(063)
Р 49

Р 49 **Рівень ефективності та необхідність впливу суспільних наук на розвиток сучасної цивілізації:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26-27 лютого 2016 року). – Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2016. – 112 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ББК 6я43
УДК 30(063)

ЗМІСТ